

Oponentský posudok

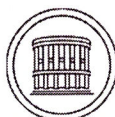
PhDr. ThLic. Drahomír Suchánek, Ph.D., Th.D. : In nomine Domini – pápežské volby v období gregoriánske reformy. Praha: Filozofická fakulta Univerzita Karlova, 2021, 456 s. (v rámci habilitačného konania na udelenie titulu **d o c e n t** v odbore **Světové dějiny a obecné dějiny**).

Doktor Drahomír Suchánek nie je neznámy slovenskému čitateľovi z jeho početných predchádzajúcich historických prác v českom i anglickom jazyku. Koniec koncov to dokazuje jeho citačný ohlas. Celkovo publikačná, vedecká i pedagogická činnosť brnianskeho rodáka, plzenského i pražského pedagóga a vedca priložená v materiáloch, ktoré mi boli zaslané, vzbudzuje zaslúžený obdiv. A tu by môj posudok mohol aj skončiť, lebo nepochybujem, že doktor Suchánek si zasluhuje stať sa docentom.

Predsa len však k predloženej habilitačnej práci budem mať niekoľko poznámok. Väčšina z nich je pohľadom z inej optiky na hlavnú tému habilitačnej práce, ktorou sú voľby pápežov v časoch gregoriánskej reformy. Iné, nepočtetné, sa týkajú formálnych častí práce. Začnem tými druhými.

Cieľ práce je stanovený jasne: s. 12: „*Výsledky mého výzkumu by měly umožnit pochopení fenoménu papežských voleb jako součásti proměny církve v gregoriánském období.*“ Sám konštatuje, že ide o ťažkú úlohu. Myslím si však, že ju spoľahlivo, ba i nad rámec naplnil. Ťažko tiež polemizovať s obsahom práce a s hlavnými tézami autora. Metóda jej spracovania je skôr kriticko-pozitivistická, teda klasická. Pár slov však predsa len možno povedať k formálnym stránkam habilitačného rukopisu.

Kompozícia textu je prehľadná a prepracovaná. Má však, aspoň podľa môjho názoru, určité nevýhody. Prvou z nich je zaradovanie kapitoly o prameňoch, najprv *Papežské volby pohledem pramenů* (s. 12 – 33) a potom znovu ako podkapitolu a) *rozbor pramenů*, pri voľbe jednotlivých pápežov. Nutne totiž vedie k opakovaniu niektorých informácií zaradených už do zmienenej prvej kapitoly habilitácie. Na zváženie tiež dávam miesto zaradzovania podkapitoly – b) *situácia, ktorá predchádzala zvoleniu pápeža XY*, niekedy tiež označená aj ako – b) *církevně-politický kontext volby*. Podľa mňa je totiž trochu otázne či táto analýza nemala byť zaradená ešte k predchádzajúcej kapitole pojednávajúcej o zvolení skoršieho pápeža a priebehu jeho pontifikátu, keďže jeho zvolenie i vlastný pontifikát a s ním súvisiace ďalšie okolnosti, – ak chápeme dejiny ako súvislý rad príčinnno-následných okolností, – viedli k zvoleniu nového pápeža. Nemôžem sa totiž ubrániť dojmu, že takto autor naruša v zásade chronologické usporiadanie svojho textu a nechtiac vracia sa späť k tomu, o čom už raz hovoril. Podobne duplicitné sú aj iné informácie, ako napríklad vedomosť o strategickej polohe benediktínskeho kláštora na Monte Cassino a jeho sprostredkovateľskú činnosť medzi

Normanmi a reformným pápežstvom, o ktorej sa píše na viacerých miestach (napríklad aj na s. 257). Podobne na s. 266 sa autor znovu podrobne vracia k významu legislatívy pápeža Mikuláša II., čo už dopodrobna rozobral v úvodných kapitolách textu.

Pokiaľ ide štýl Drahoslava Suchánka, musím povedať, že nemám nič proti vyššiemu štýlu v odborných prácach, – je znakom „vypísanosti“ autora. Niekedy, najmä keď sa autor snaží do vety zaniest' čo najviac informácií, to však môže viesť, ako v prípade dávneho Kristiána, k tomu, že čitateľ stratí obsah „zdelenia“. Uvediem jeden príklad zo s. 26, v ktorom som sa takmer stratil: „*Práce koncipované v této době nejen brání skupiny, k nimž se hlásí, ale současně se snaží popsat a interpretovat podhoubí, z něhož konflikt vyrostl, a „odhalují“ provinění protistrany. Míra tendenčnosti se může u jednotlivých děl lišit, všechny však charakterizuje malá ochota prezentovat situaci neutrálně či vyváženě; naopak je zřetelná jednotná linie rozlišující dobro a zlo a nelze přehlédnout snahu o „správnou“ interpretaci i starších událostí.*“ Podobne inde.

K terminológii nemám výhrad, okrem jedinej. Na s. 313 autor píše: „*Většina Janovy církevní kariéry však byla spjata s římskou kurií, kam si ho přivedl montecassinský opat Desiderius po svém zvolení papežem Viktorem III. (1086); i když jeho ochránce během krátké chvíle zemřel, Janova vzdělanost a mimořádná znalost starých tisků*“. Azda ide o nedorozumenie, ale doktor Suchánek tu mal na mysli **staré písomnosti**? Minimum výhrad mám tiež k pravopisu práce. Je to dané aj objektívne vzhľadom na skutočnosť, že správne neovládám českú gramatiku. Predsa len však na s. 317 som našiel formuláciu: „čtyř kardinální biskupové“, čo asi nie je správny gramaticky tvar. Navyše na inom mieste túto číslovku nerozpisuje slovom, ale číslom = 4. Podobnú marginálnu nepresnosť som zaevidoval na s. 311, kde sa odkazy na poznámky pod čiarou nachádzajú raz za čiarkou, druhý raz pred bodkou = Franze-Josefa Schmaleho⁹⁷⁵ Rudolfa Hülse⁹⁷⁶. No a výpočet formálnych nezrovnalostí ukončujem konštatovaním, že v poznámkovom aparáte sa citácia pôvodného textu nachádza zapísaná tromi rôznymi spôsobmi (kurzívou s úvodzovkami = pozn. 1085, na s. 346; normálnym typom písma s úvodzovkami = pozn. 1113, na s. 354 a normálnym typom písma bez úvodzoviek = pozn. 1097, s. 348). Odporúčam to zjednotiť.

Zaujímavejšia je pre mňa totiž samotná optika práce. Pre mňa osobne až prekvapivo striktné rešpektuje pápežsko-rišsky zreteľ. Rišsky aspekt však nemožno nijako odtrhnúť od ostatnej kresťanskej Európy. Najmä však od významu, ktorý v celej záležitosti voľby pápežov zohrávali politické subjekty východno-strednej Európy, čo je napríklad dobre viditeľné i z korešpondencie Gregora VII. s Uhorským kráľovstvom, ale aj z jeho ruskej či západobalkánskej politiky. Normani v južnej Itálii totiž ani zďaleka neboli jediní, na ktorých reformné pápežstvo vzhliadalo ako na potenciálnu mocenskú oporu vo svojom spore s cisárstvom. V tejto veci by som napríklad upozornil na v Ríme znova oživenú myšlienku Sclavinie, ako mocenskej protiváhy *Regnum Teutonicorum* Henricha IV. a jeho nástupcov. Inšpiráciu k tomuto, akokoľvek imaginatívne projektu, pritom reformní pápeži hľadali u „silných“ pápežov 9. storočia (Mikuláš I., Hadrián II. a Ján VIII.). Práve za pápežov

Gregora VII. a Viktora III. sa totiž pre rímsku kúriu v benediktínskom kláštore na Monte Cassino prepisovala aj zbierka listov pápeža Jána VIII., v ktorej sa okrem iného nachádza i pomerne intenzívna korešpondencia tohto pápeža so Svätoplukom I. Moravským.

Podobnou témou, ktorá mi trochu chýba v obhajovanej práci doktora Suchánka, je analýza výberu osobných vlastných mien reformných pápežov. Tie totiž ani zďaleka, ako je viditeľné i zo súčasnosti, nie sú vecou náhody. Hľadanie legitimacy pre svoje konanie v minulosti pokladám za dôležitý rozmer aktivít reformných pápežov. Preto si myslím, že okrem právnej roviny, mala byť v habilitačnej práci Drahoslava Suchánka tiež obsiahnutá, hoci aj nie veľká, ale predsa len, kapitola, ktorá by sa venovala aj tejto tematike.

V práci mi tiež chýbajú obrazové pramene. Predstavy reformného pápežstva o svojej nezávislosti od svetskej moci, ba dokonca i supremácii nad ňou totiž možno vyčítať aj z nich. Ako príklad by som tu uviedol *Codex Gertrudianus*, dnes uchovávaný v Cividale. Spolu s latinskými modlitbami, ktoré jasne hovoria o oddanosti pápežstvu ruskej kňažnej Gertrúdy, pôvodom z Poľska; na dvoch ilumináciách prezentujú želania Ríma o hierarchickom usporiadaní cirkevnej a svetskej moci. Na prvom vyobrazení za sebou stojaca vláderska dvojica (ruské knieža Jaropluk II. a jeho manželka Kunigunda Saská) v prosiacom geste žiadajú o priazeň svätého Petra osobne (matka Jaropluka Gertrúda pritom pololeží-polokľací pri bosých nohách prvého medzi apoštolmi a bozkáva ich). Na druhej iluminácii je tá istá dvojica, ale už bez Gertrúdy, korunovaná rukami samého Krista, a to prostredníctvom dvoch svätých patrónov – svätého Petra, ktorý sprostredkúva korunu Jaroplukovi II.; a svätej cisárovnej Ireny/Heleny, ktorá to isté robí pre Kunigundu Saskú. Pritom koruny, ktoré im Kristus dáva na hlavy, pripomínajú uhorskú kráľovskú korunu, známu tiež pod nepresným, ale zaužívaným názvom Svätoštefanská koruna. O tejto korune sa traduje, že Štefanovi I. ju poslal pápež Silvester II. Uvedené iluminácie z čias Gregora VII. viac ako pripomínajú mozaiku korunovacie normanského kráľa Rogera II. zo Santa Maria dell'Ammiraglio na Sicílii. Iluminácie z *Gertrúdinho kódexu* sú obohatené o nápisy v cyrilike a mozaika Rogera II., zasa gréckymi nápismi. Napriek tomu si odvažujem povedať, že tento obrazový materiál viac ako jasnou rečou reflektuje politickú doktrínu následníkov svätého Petra v Ríme voči tým častiam Európy, ktoré neboli pod priamym vplyvom cisárov Západu a ktorú pokladala rímska kúria za účinné nástroje vlastnej emancipačnej politiky voči svetskej moci reprezentovanej obrazne povedané ramenom rímskych cisárov.

Ani táto moja poznámka na záver nemá za cieľ nejako spochybniť kvalitu habilitačnej práce. Týmto sa prihovám za udelenie titulu *d o c e n t* v odbore **Světové dějiny a obecné dějiny** PhDr. ThLic. Drahomírovi Suchánkovi, Ph.D., Th.D.

Bratislava, 19. 10. 2021

prof. Martin Homza, Dr.

